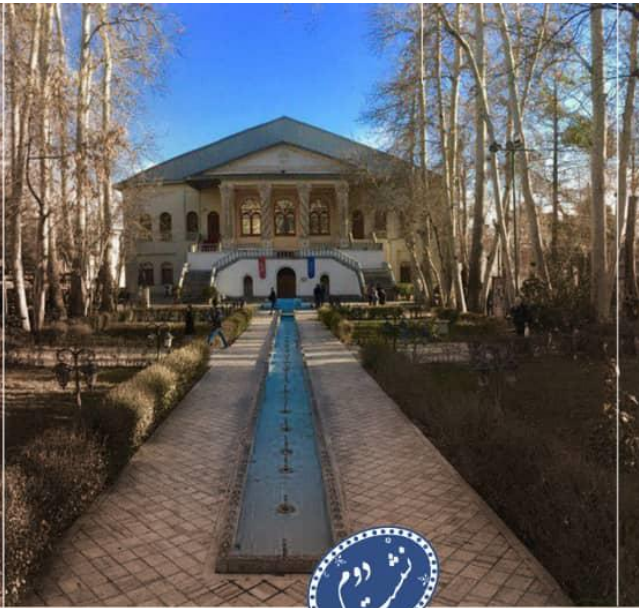

به نام خدا

گزارش وینار تخصصی

از میدان تا میدانگاه؛ نگاهی بر توسعه فضاهای عمومی در تهران

وینار تخصصی

از میدان تا میدانگاه

نگاهی بر توسعه فضاهای عمومی در تهران

نشست دوم

سخنران: **علی مدنی پور** (استاد دانشگاه نیوکاسل بریتانیا)
 اعضای پستل: **علی اعطا** (رئیس کمیته معماری و طرح‌های شهری شورای اسلامی شهر تهران)، **محمد مهدی معینی**، **احسان رنجبر و کورش آصف‌وزیری**
 دبیر نشست: **امیر شفیعی**، مدیر مطالعات و برنامه‌ریزی شهرسازی و معماری مرکز مطالعات و برنامه‌ریزی شهر تهران

تهران شهر پایدار
Tehran, a city for everyone

کد ورود: ۰۵۹۵۸۵
 لینک اتصال وینار:
lablive.modares.ac.ir/b/ehs-gid-rzb
 چهارشنبه ۱۳۹۹/۸/۰۷ ساعت ۱۶ الی ۱۹

- شناسنامه

عنوان: از میدان تا میدانگاه؛ نگاهی بر توسعه فضاهای عمومی در تهران

تاریخ برگزاری: چهارشنبه ۱۳۹۹/۰۸/۰۷

مدت زمان برگزاری: ۱۶ الی ۱۹

محل برگزاری: وینار، به صورت برخط

- سخنرانان نشست:

ردیف	سخنرانان	توضیحات
۱	علی مدنی‌پور	استاد دانشگاه نیوکاسل بریتانیا
۲	علی اعطا	رئیس کمیته معماری و طرح‌های شهری شورای اسلامی شهر تهران
۳	محمد مهدی معینی	ناظر پروژه
۴	احسان رنجبر	مجری پروژه
۵	کوروش آصف‌وزیری	مجری پروژه
۶	امیر شفیعی	مدیر مطالعات و برنامه‌ریزی شهرسازی و معماری مرکز مطالعات و برنامه‌ریزی شهر تهران

- درباره‌ی نشست:

مطابق بند ۲ ماده ۴۸ برنامه‌ی ۵ ساله‌ی سوم شهرداری تهران، شهرداری مکلف به ایجاد میدانگاه‌های پیاده در شهر تهران شده است که این موضوع در راستای استراتژی کلی مدیریت شهری دوره‌ی جدید برای انسان‌محور کردن شهر تهران برخلاف رویه‌ای که در گذشته وجود داشته است، می‌باشد. در این چارچوب مرکز مطالعات به‌عنوان بازوی مطالعاتی شهرداری و شورای شهر تهران، وظیفه‌ی مکان‌یابی میدانگاه‌ها را به عهده گرفت، و این موضوع با عنوان پروژه‌ی «مکان‌یابی میدانگاه‌های پیاده در مناطق ۲۲ گانه در عرصه‌های دارای ظرفیت بالقوه» به دانشگاه تربیت مدرس طی یک مناقصه‌ی عمومی به‌عنوان مجری پروژه واگذار شد. پیرو به سرانجام رسیدن این پروژه و با توجه به برنامه‌ریزی برای برگزاری سلسله نشست‌های تخصصی در این حوزه، مرکز مطالعات و برنامه‌ریزی شهر تهران با همکاری دانشگاه تربیت مدرس اقدام به برگزاری این نشست‌ها نمود. نشست اول مشخصاً پیرامون موضوع مکان‌یابی، نشست دوم در رابطه با مبانی این پروژه و نشست سوم در خصوص ویژگی‌ها و موانع موجود بر سر راه طراحی و اجرا طرح‌ریزی شد. بنابراین نشست اول به‌صورت برخط (آنلاین) در روز چهارشنبه ۳۰ مهرماه ۱۳۹۹ برگزار شد.

این نشست با حضور آقایان علی مدنی‌پور، استاد دانشگاه نیوکاسل بریتانیا، علی اعطاء، رئیس کمیته معماری و طرح‌های شهری شورای اسلامی شهر تهران، محمدمهدی معینی و بابک شکوفی به‌عنوان ناظرین پروژه، احسان رنجبر و کوروش آصف‌وزیری به‌عنوان مجریان پروژه برگزار گردید.

کلیدواژه: مکان‌یابی، میدانگاه، توسعه‌ی فضاهای عمومی، مناطق ۲۲ گانه شهرداری تهران

- هدف از برگزاری نشست:

- اطلاع‌رسانی و ترویج دانش حاصل از این پروژه
- همسویی عمومی در مجموعه‌ی مدیریت شهری و در حوزه‌ی دانشگاهی
- ایجاد فهم مشترک نسبت به موضوع
- برقراری ارتباط بین سازمانی بین شهرداری‌های مناطق ۲۲ گانه شهر تهران، شورای شهر و مرکز مطالعات و برنامه‌ریزی شهر تهران
- انعکاس یافته‌های پژوهش و مشکلات مربوط
- انعکاس ظرافت‌های مورد توجه در پروژه

- گزارش نشست:

گزارش مطالب ارائه‌شده در نشست به ترتیب سخنرانان:

علی مدنی‌پور: استاد دانشگاه نیوکاسل بریتانیا

۱- ویژگی‌های گونه‌های جدید فضاهای عمومی چیست؟

- فضای عمومی محدود به شکل و الگوی خاصی نیست، دو الگوی کلی فضای عمومی: بسته (تاریخ‌گرا) و باز (نوگرا)
- فضای حرکت و فضای توقف
- فضای امکان درنگ جمعی و فردی، که نشان‌دهنده‌ی امکان مکث و توقف در شهر است، فضای درنگ الزاما به فضاهای تعیین و طراحی شده رسمی محدود نیست
- نیاز به ترکیبی از بستگی (تعریف روشن از فضا) و گشودگی (امکان تغییر و ارتباط)
- نیاز به ترکیبی از جای گذر با جای درنگ
- فضای عمومی نمایانگر و بستر روابط اجتماعی
- امکان آزادانه حضور افراد غیر آشنا
- مکان مناسب در شهر، محل تلاقی راه‌ها، نقاط عطف شهر، گرده در بفت
- دارای رابطه با حمل‌ونقل عمومی
- دارای رابطه مستقیم با رفت‌وآمد پیاده
- دارای جای نشست (ویلیام وایت در نیویورک)، مناقشه درباره‌ی صندلی (مهاجران در وین، کارتن‌خوابان در لندن)
- ارتباط با هنر در اماکن عمومی
- ترکیبی از مکان مناسب در شهر، امکان حضور پیاده و درنگ در مکان: لازم ولی نه کافی

۲- با توجه به چالش‌های فضاهای عمومی معاصر، یک گونه جدید به‌نام میدانگاه (پلازا) چه آینده‌ای پیدا خواهد کرد؟

- شهرها به فضای عمومی نیاز دارند، هر چه بیش‌تر و متنوع‌تر بهتر
- تهران دچار کمبود فضاهای عمومی از همه نوع است
- تعیین و توسعه میدانگاه‌ها در تهران گامی به جلو است
- بسیاری از شهرهای اروپا به دنبال فضاهای عمومی بوده‌اند (لیسیون، وین، لندن)
- آینده‌ی میدانگاه‌ها روشن است اگر با تداوم تعهد مسئولان و توجه مردم محلی توأم باشد.
- الهام از اشکال و الگوهای تاریخی؛ اما باید در نظر داشت که اشکال تاریخی همواره با نوع خاصی از نحوه‌ی زندگی در ارتباط بوده است. به‌نوعی با توجه به تغییر کامل نحوه‌ی زندگی در شهرهای امروز نیاز به شناسایی فضای عمومی در بستر جامعه‌ی امروز می‌باشد.

- لزوم شناخت مفهوم فضای عمومی در جامعه‌ی امروز و نیازهای آن

۳- برنامه‌ریزی برای پایداری و تداوم فعالیت میدانگاه‌ها چگونه خواهد بود؟

- تداوم فضای عمومی از یکسو به استفاده آن از سوی عموم و از سوی دیگر به مراقبت و نگهداری توسط مسئولان

مشروط است.

- فضاهای بی‌استفاده، چون مردم محلی یا غیر محلی به آن تردد نمی‌کنند (ارتباط با مردم).
- فضاهای مخروبه، چون کسی از آن مراقبت نمی‌کند (مسئله روشنی مسئولیت و توانایی مالی و فنی مسئولان)
- فضاهای موقتی، چون پس از توجه اولیه از نظر می‌افتند (مشکل تداوم مسئولان).
- فضای متروکه، چون مسیر حرکت به سمت دیگر رفته و این فضا خارج از دور شده (ارتباط با شهر).
- نقش و تاثیر اقتصادی و اجتماعی فضاهای عمومی
- نقش مهم عملکردهای پیوسته مردم‌پسند، چون فروشگاه، تفرجگاه، ورزشگاه
- سابقه تاریخی مساجد و مغازه‌های پیوسته
- سابقه تاریخی میدان‌های لندن و مسکن اطراف
- مشکل فضاهای عمومی و اختصاصی و غیر عمومی
- مشکل خصوصی‌سازی، مصرف‌گرایی ناپایدار، اعیان‌سازی، بدین معنی که سرمایه‌گذاری در فضای عمومی می‌شود گامی به سوی اعیان‌سازی نه گامی برای رفع نیازهای مردم
- ۴- دستیابی به یک میدانگاه موفق با توجه به ساختار مدیریتی و مشارکت مردمی در سازوکار مرسوم ایران و شهر تهران از چه الزاماتی باید پیروی کند؟

- ایجاد ارتباط عاطفی بین مردم و میدانگاه از طریق مشارکت در ایجاد، استفاده و اداره
 - ایجاد ارتباط عملکردی و مسئولیتی با فضاهای حاشیه‌ای آن
 - ایجاد ارتباط فضایی با شبکه عبور و مرور شهری
 - طراحی اجتماعی و زیباشناسانه، نه نمایشی و کج‌سلیقه
 - طراحی فراگیر (شمول زنان، کودکان، سالخورده‌گان و ناتوانان)
 - روشنی و تداوم مسئولیت نگهداری
 - ایجاد پایداری مالی و فنی برای مراقبت از فضا
- احسان رنجبر: مجری پروژه**

ضمن اشاره به صحبت‌های صورت گرفته در نشست پیشین در خصوص کلیت پروژه حول موضوع ماهیت مکانی، گونه‌های متنوع حامل مفهوم میدانگاه و روش‌شناسی پروژه، به ارائه‌ی راهبردهای اصلی در مواجهه به شکل دادن و شکل یافتن میدانگاه‌ها پرداختند. ایشان معتقدند که پیش از ورود به بحث برنامه‌ریزی و طراحی میدانگاه‌هایی که در آینده‌ی زندگی شهری در تهران نقش مهمی دارند، به سبب نو بودن این مفهوم با نگاهی دقیق و ریزبینانه به برخی چالش‌ها اندیشید.

مهمترین چالش از نظر ایشان چالش در فرایند طراحی دوگانه شکل دادن و شکل یافتن می‌باشد. به این معنی که شهرداری در این پروژه در پی شکل دادن سریع به میدانگاه‌ها است، در صورتی که فضاهای موفق عمومی به تدریج و به آرامی شکل می‌گیرند. بنابراین ایشان سه راهبرد زیر را در رابطه با این چالش تبیین می‌نمایند:

- ۱- تسلط بر درک جایگاه میدانگاه به‌عنوان فضای عمومی معاصر در زندگی روزمره مردم تهران؛ به‌گونه‌ای که هر گروهی که وارد این کار می‌شود چه به‌عنوان مشاور، چه به‌عنوان دستگاه متولی و چه به‌عنوان ناظر پروژه، می‌بایست بر درک جایگاه میدانگاه به‌عنوان فضای عمومی معاصر تسلط داشته باشد.
- ۲- تمرکز بر تجربه زیسته و کشف ابعاد پنهان این تجربه؛ به‌گونه‌ای که اگر بر این تجربه توجه نشود، دوگانه‌ای با عنوان دوگانه‌ی محوطه‌سازی شهری و بسترسازی زندگی شهری شکل می‌گیرد.
- ۳- خلاقیت در سرتاسر فرایند طراحی با مشارکت ذهنی-علمی همه گروه‌ها؛ نقش مهم هنرمندان و مردم عادی در کنار طراحان و برنامه‌ریزان جهت ایجاد فضا

محمد مهدی معینی: ناظر پروژه

در ادامه‌ی سخنرانی‌ها، آقای محمد مهدی معینی به ارائه‌ی نقطه‌نظرات خود پرداختند. ایشان این‌گونه عنوان نمودند که ارتباط بین میدانگاه‌ها بسیار حائز اهمیت است و می‌بایست مورد توجه قرار گیرد. ایشان همچنین به این موضوع اشاره نمودند که شهرداری تهران پروژه‌ی بسیار مهمی را در جهت مناسب‌سازی فضاهای عمومی و پیاده‌روها در دستور کار خود قرار داده است.

آقای معینی با اشاره به صحبت‌های علی مدنی‌پور، قابلیت دسترسی‌پذیری، مسئولیت و منفعت عمومی در انجام پروژه‌ها را مهم دانستند و معتقدند که این سه بعد در صورتی که در انجام این پروژه‌ها مد نظر قرار نگیرند، آن‌ها را با شکست مواجه می‌نمایند.

آقای معینی این‌گونه ادامه دادند که صاحب فضاهای عمومی مردم شهر هستند و شهرداری هزینه‌ی ساخت آن‌ها را می‌دهد. اما اینکه چه کسی این فضاها را اداره می‌نماید هنوز ناشناخته باقی مانده است. در صورتی که نظام بهره‌برداری برای فضاهای ما وجود نداشته باشد، فضاها نمی‌توانند پاسخگوی انتظارات مردم باشند. همچنین به موضوع منفعت عمومی، این که چه کسی از این فضاها سود می‌برد و این فضاها خدمت‌رسان چه کسانی است پرداختند. ایشان به این نکته اشاره نمودند که متأسفانه برخی از پروژه‌های شهری آمال و آرزوهایی است که برخی از مدیران ما در سر دارند. این نوع پروژه‌ها چون گاه‌بدون مشارکت مردمی صورت می‌گیرد، ممکن است در نهایت مورد استقبال قرار نگیرد.

کوروش آصف‌وزیری: مجری پروژه

کوروش آصف‌وزیری سخنان خود را با اشاره به پروژه‌ی ۳۳ میدان شهرداری دوره‌ی قبل شروع نمودند و به برخی از مشکلات این پروژه و همچنین فرایند کلی آن پرداختند. در ادامه به این موضوع اشاره نمودند که به‌طور کلی انتخاب درست مکان فضاها، چگونگی طراحی فضاها و توجه به جامعه‌ی هدف هر فضا در موفقیت یک فضا بسیار دارای اهمیت می‌باشد. ایشان متذکر شدند که نگاهشان در پروژه‌ی مکان‌یابی، نگاهی متفاوت از دوره‌ی قبل در توسعه‌ی فضاهای عمومی است و گذاره‌ی مفهومی میدانگاه که در این پروژه به آن رسیده‌اند و الهام‌بخش فرایند کلی پروژه بوده است را به شرح زیر اعلام نمودند:

میدانگاه گونه‌ای از فضاهای عمومی است که نشانه‌ی بارز آن امکان انجام بی‌واسطه‌ی تعاملات اجتماعی است. از ویژگی‌های این فضا می‌توان به نقطه‌ای و توقفگاه بودن، در دسترس بودن، چند منظوره، امن و ایمن، واجد

ترکیبی از کاربری‌ها و فعالیت‌ها، با قابلیت برگزاری رویداد، همه‌شمول، پاتوق و خاطره‌انگیز، در نزدیکی کانون‌های سکونتی و فعالیتی و قرار گرفته در مسیر گرایش‌های عمومی تجمع و حرکت شهروندان، گاهی تحت تاثیر مکانی شاخص و به مثابه جلوخان آن و گاه بی‌واسطه از هر نوع کارکرد دیگر و تماما به‌واسطه‌ی حضور فعال و غیر فعال مردم می‌باشد. این فضای مکث در مقیاس محله تا شهر می‌تواند وجود داشته باشد.

پس از سخنرانی آقای آصف‌وزیری، جلسه‌ی پرسش و پاسخ بین حاضرین در جلسه و سخنرانان شکل گرفت و علی مدنی‌پور و احسان رنجبر پاسخگوی سوالات حاضرین بودند.